

Solidarumo komunikacinės taktikos raiška politiniame diskurse

Saulė Juzelėnienė, Rita Baranauskienė

crossref <http://dx.doi.org/10.5755/j01.sal.0.19.952>

Anotacija. Straipsnyje, vadovaujantis pragmatinės lingvistikos tyrimo principais, analizuojama solidarumo taktikos raiška politiniame diskurse: 2009 m. Lietuvos pretendentų į prezidentus – A. Butkevičiaus, D. Grybauskaitės, Č. Ježersko, V. Mazuronio, K. Prunskienės bei V. Tomaševskio – rinkimų programų tekstuose. Solidarumo taktika suprantama kaip viena iš persvajijos kūrimo priemonių, kai pasirinkus tinkamą kodą, galima pasiekti norimą komunikacinę tikslą. Straipsnyje siekiama nustatyti tokias kandidatų į Lietuvos prezidentus vartojamas kalbos priemones, kurias pasitelkę, jie siekia sukurti bendrumo, draugės, susitelkimo, vienybės su rinkėjais išpūdį ir taip juos paveikti.

Tyrimas atskleidžia paveikiausias manipuliacines verbalines priemones. Pažymėtina, kad solidarumo funkcijai aktuali įvardžio ir veiksmažodžio skaičiaus ir veiksmažodžio laiko kategorijų raiška. Pastebėta, kad rinkimus laimėjusi D. Grybauskaitė, skirtingai nuo kitų kandidatų, dažniau vartoja būsimąjo laiko veiksmažodžių formų, reiškiančių fizinį materialinį veiksma, kuriuo bus iš naujo sukuriamas rezultatas – bus išvengta kliūčių, nugalėti priešai, įveikti sunkumai, kitaip sakant, reiškiamas garantijos mikroaktas: *išsklaidysime, atkursime, atremsime, užkardysime, apginsime*. Taip implikuojami būsimi pokyčiai, įvyksiantys kandidatėi tapus prezidente.

Reikšminiai žodžiai: *politinis diskursas, solidarumo taktika, pragmatinė lingvistika, manipuliacinės verbalinės priemonės.*

Įvadas

Šiuolaikinėje lingvistikoje vis dažniau atkreipiamas dėmesys į tai, kad kalbos vienetų reikšmėms identifikuoti labai svarbi jų vartojimo aplinka. Studijoje („Register, Genre and Style“) D. Biberis ir S. Conrad teikia kalbos priemonių aprašą, priklausomą nuo tam tikro registro (pvz., pokalbio, periodinės spaudos ir kt.) (Biber, Conrad, 2009, p.78–82). Kalba dažnai tiriama kaip susijusi su tam tikra politine veikla, kuria siekiama paveikti. Kalbos ir politikos santykį žymi sąvokos politikos kalba, politinė kalba, politinis diskursas, politinė komunikacija, politinė lingvistika. Šiame straipsnyje vartojamas politinio diskurso terminas, kaip tiksliausiai atspindintis tyrimo objektą – adresanto (politiko) vartojamos kalbos priemonės, kuriomis siekiama paveikti adresatą (rinkėją).

Politinį diskursą analizuoja pragmatinė lingvistika, siekianti atskleisti sudėtingų kalbos, valdžios atstovų ir elektorato santykių mechanizmą, t. y. politiko kalbinė veikla analizuojama kaip siekianti geriausio poveikio adresatui, todėl susijusi su sąmoninga pasakymų atranka.

Kalbinė veikla laikoma sėkminga, kai pasiekiamas optimalus poveikis. Reikalingų kalbos priemonių atranka priklauso nuo politinės bendravimo situacijos, kalbos tikslo, motyvų. Adresanto (politiko) kalbinis poveikis adresatui (rinkėjui) politiniame diskurse apibūdinamas kaip manipuliacinė verbalinė priemonė, siekianti pakeisti adresato nuostatas ir elgseną. Tyrėjų darbuose (Samarina, 2006, p.60–61) skiriamos šešios tokių priemonių pasirinkimo prielaidos: *komunikacinės* (šnekos akto dalyviai, priklausomai nuo situacijos, pasirenka tinkamiausias priemones, atitinkančias jų ketinimus); *kognityvinės* (teigiama, kad komunikantų bendravimas remiasi sąmonėje egzistuojančiais kognityviniais modeliais, kurie komunikacijos metu vienaip ar kitaip pasitelkiami, transformuojami); *lingvistinės* (leksinio vieneto ar gramatinės formos pasirinkimas nėra

atsitiktinis – jį lemia komunikacijos tikslas ir strategija); *sociologinės* (kai kurie netiesioginiai (ne)kalbinės elgsenos motyvai susiję su konvencijomis ir priklauso nuo asmens. Pragmatikoje šie socialinės sąveikos motyvai įvardijami kaip netiesioginiai šnekos aktai); *retorinės* (kalbos priemonių pasirinkimą, planavimą lemia siekimas optimizuoti komunikaciją, komunikuoti efektyviai: patraukti ir išlaikyti adresato dėmesį ir pan.); *estetinės prielaidos* (estetiniu požiūriu priimtinau ketinimus reikšti netiesiogiai. Kalbant tiesiogiai, dingsta kai kurios implikacijos, susijusios su adresanto ir adresato tarpusavio santykiais. Tos implikacijos dažnai yra svarbiau, nei pranešimu perteikiama informacija) (Samarina, 2006, p.62).

Remiantis šiomis prielaidomis, galima apibrėžti ir pačią *komunikacinę strategiją*. Dauguma lingvistų nurodo svarbiausią komunikacinės strategijos požymį – tai *komunikacinis tikslas* (kai kurių autorių vadinamą intencija). Politikų pranešimai turi tam tikrą ypatingą tikslą, suprantamą kaip tam tikra kalbinė veikla (tam tikras instrumentas), vartojama siekiant paveikti adresato sąmonę (masinio vartotojo sąmonę) taip, kad būtų laimėta kova dėl valdžios. Kalbinės priemonės, kuriomis siekiama komunikacinio tikslo, yra suprantamos kaip tam tikra *komunikacinė taktika*. Pagal Kliujevą komunikacinei taktikai būdinga tai, kad ji apibrėžiama kaip konkrečių lingvistinių priemonių, priklausančių nuo komunikacijos tikslo, visuma (Samarina, 2006, p.63). Tyrėjų darbuose pagal archetipinę opoziciją *savas – svetimumas* yra skiriamos dvi pagrindinės – „savųjų“ ir „svetimųjų“ – komunikacinės strategijos, taikomos politikų kalboje (plg. Samarina, 2006, p.5). „Savųjų“ komunikacinė strategija suprantama kaip politiko siekis sukurti tam tikrą „savųjų ratą“. Šią strategiją padeda realizuoti dvi taktikos:

- 1) „didvyrio įvaizdžio kūrimo“ taktika, realizuojama gyrimą, patvirtinimą, išvirtinimą žyminčiais ilokucijomis

niais pasakymais, taip siekiant sukurti teigiamą politiko įvaizdį adresato aktyse.

2) „solidarumo“ taktika, reiškiamą vieningumą, telkimą, bendrumą žyminčiais ilokuciniiais pasakymais, siekiant sukurti politiko ir adresato bendrų požiūrių, interesų, psichologinio bendrumo išpūdį (plg. Samarina, 2006, p.67). Išsamiau straipsnyje analizuojama pastaroji.

Straipsnyje siekiama ištirti politikų kalbinės veiklos ypatybes, realizuojančias solidarumo taktiką, pragmatinės lingvistikos požiūriu. Keliamą hipotezę, kad Lietuvos pretendentai į prezidentus, siekdami paveikti rinkėjus, vartoja tam tikras kalbinės manipuliacijos priemones, kuriančias solidarumo komunikacinę taktiką.

Tyrimo metodologija. Tiriamąją medžiagą¹ sudaro 2009 m. Lietuvos prezidentų į prezidentus – A. Butkevičiaus, D. Grybauskaitės, Č. Ježersko, V. Mazuronio, K. Prunskienės bei V. Tomaševskio – rinkimų programų tekstai. Tyrimui pasitelkiami hipotetinis deducinis, kalbinių faktų stebėsenos ir aprašymo, pragmatinės analizės metodai. Vadovaujantis hipotetiniu deduciniu metodu, surinkta tiriamoji medžiaga, ji indukciskai apibendrinta, kelta hipotezė, dedukcijos etape hipotezė patikrinta, gauti pirminiai tyrimo rezultatai verifikuoti pragmatinės analizės metodu.

Solidarumo taktikos esmė ta, kad politiniame diskurse politikas vartoja kalbos priemones, parodančias jo priklausymą kuriai nors adresato socialinei, politinei ar kitai grupei. Taip elgiamasi siekiant užmegzti kontaktą ir įgauti pasitikėjimą. Jei lyderis kalba apie tokias problemas, kurios artimos jo rinkėjams, teigia, jog jų vertybės yra panašios, jis priimamas kaip „savas“ ir gali tikėtis elektorato palaikymo (Samarina, 2006, p.64). Politikas siekia sukurti idealaus rinkėjo modelį, pateikia save kaip to paties lygmens pašnekovą, rinkėjui patraukti imituoja draugišką ryšį, vartoja rinkėjui būdingą leksiką, priklausomą nuo to, kokį idealų rinkėją politikas išsivaizduoja. Idealusis rinkėjas yra tas, kuris susitapatina su politiko jam skirta vieta ir vaidmeniu (plg. Marcinkevičienė, 2008, p.63). Anot Paršinos, skiriami penki rinkėjų identifikavimosi (susitapatinimo) su politiku modeliai: pasiryžimas balsuoti už jį kaip už asmenybę; palankus požiūris į kandidatą dėl sutampančių politinių pažiūrų; teigiamas nusiteikimas dėl jo aukštesnės padėties; tikėjimas jo veiksmų efektyvumu; nepalankus nusiteikimas jo konkurentų atžvilgiu (balsavimas pagal principą „mažiau blogio, žalos“) (Samarina, 2006, p.67). Solidarumas siejamas ir su pozityviojo mandagumo formų vartoseną, žyminčia adresanto ir adresato artimą ryšį (Yule, 1997, p.65), reiškiamą asmeninio įvardžio daugiskaitos forma *mes*, veiksmazodžių liepiamosios nuosakos daugiskaitos pirmuoju asmeniu, pavyzdžiui, *eikime*, iš dalies žyminčiomis skatinimą. Pasirinkus tokią taktiką, paprastai įterpiama asmeninės informacijos duomenų, vartojamos tarmybės, pravardės, mažybiniai, slengo žodžiai. Taip solidarumo taktika siekiama persvajijos, t. y., K. Skowronek nuomone, kuriamas visiškasis tarpusavio su-

pratimas tarp adresanto ir adresato: vartojamos kalbos priemonės, leidžiančios adresatui manyti turint bendrą pasaulį, bendrą kalbą su adresantu, stengiamasi sudaryti tam tikro „mes“ išpūdį, kuris apimtų adresantą ir didžiausią galimų rinkėjų skaičių, todėl nurodomos ir bendros vertybės, patirtis ir nauda (plg. Župerka, 2008, p.48).

Taigi „solidarumo“ taktika tekste gali būti **realizuojama kalbos priemonėmis**, kurioms būdingi bendrieji semantiniai komponentai „bendrumas“, „draugė“, „telkimas“, „vienybė“, „bendros vertybės“, „bendros normos“ ir pan: *šnekamosios kalbos frazėmis*. Siekdamas tapti savas, politikas stengiasi kalbėti adresato kalba; *precedentiniais tekstais*, kurie suprantami kaip reikšmingi kalbančiam pažintiniu ir emociniu požiūriu tekstai, gerai žinomi kalbančiojo aplinkai ir dažni kalbančios asmenybės diskurse; *etnonimais*, t. y. žodžiais, kuriais vadinama tam tikra etninė grupė (nacija, tauta, gentis ir kt.) (Gaivenis, Keinys, 1990, p.208): *Lietuva, lietuvis*. Šiems žodžiams būdingas semantinis komponentas „priklausymas vienai grupei, tautai“; „bendrumo“ *reikšmę turinčiais žodžiais*.

Solidarumo taktiką žyminčių kalbos priemonių analizė

Straipsnyje išsamiau analizuojami etnonimai ir bendrumo reikšmę turintys žodžiai – priklausantys atskiroms žodžių klasėms – įvardžiai, daiktavardžiai, būdvardžiai ir veiksmazodžiai.

1. Politiko komunikacinį tikslą – būti savu tarp rinkėjų – rodo **įvardžiai: mes, savas, kartu, kiekvienas, visi**.

1.1. Įvardžio *mes* ir jo formų vartosenos dažnis skirtingas prezidentų tekstuose. Dažniausiai jie vartojami V. Mazuronio, V. Tomaševskio ir Č. Ježersko tekstuose:

„Kartu *mes* sukursime valstybę, kurioje tvarka ir teisingumas bus esminės vertybės, kertiniai *mūsų valstybę laikantys akmenys*“ (V. Mazūronis).

„Tikrai norėtuši, kad džiaugsmo ir stabilumo *mūsų gyvenime būtų daugiau, bet tai priklauso nuo mūsų bendrų pastangų, nuo mūsų bendro darbo*“ (V. Tomaševskis).

„Tepadedą *mums* Dievas *mūsų* darbuose Tėvynės laimėjimui“ (Č. Ježerskas).

1. 2. Įvardis *savas* dažniausiai vartotas V. Mazuronio ir A. Butkevičiaus prezidentų tekstuose:

„Reikalauju, kad būtų sudarytos reikiamos sąlygos tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims plėtoti *savo* kultūrą, išlaikyti *savo* religiją, tradicijas, papročius“ (V. Mazuronis).

„Tačiau visiems Lietuvos žmonėms turi būti sudarytos lygios galimybės siekti *savo* tikslų, įgyti tinkamą išsilavinimą, gyventi saugiai ir turėti užtikrintą ateitį“ (A. Butkevičius).

1. 3. Solidarizacijos su tauta intenciją atskleidžia įvardis *mes* (kartais jis numanomas iš daugiskaitos pirmojo asmens veiksmazodžio formos) su priešveiksniu *kartu*. Vieni kandidatai apeliuoja, kad *kartu* jau buvo kažkas nuveikta, o kiti žada, jog *kartu* bus daug padaryta:

¹ Straipsnyje panaudota dalis tiriamosios ir iliustracinės medžiagos iš Kauno technologijos universiteto (KTU) Technikos kalbos vertimo ir lokalizacijos magistrės I. Asanavičiūtės 2010 m. magistro darbo „Solidarizacijos komunikacinės strategijos raiška politiniame diskurse“.

„Pergyvenome karus, tremtis, **kartu** kūrėme ir atkūrėme, **kartu** statėme, kas buvo sugriauta, turėdami viltį, kad kada nors galėsime didžiuotis, kad gyvename laisvoje, demokratinėje ir turtingoje šalyje“ (A. Butkevičius).

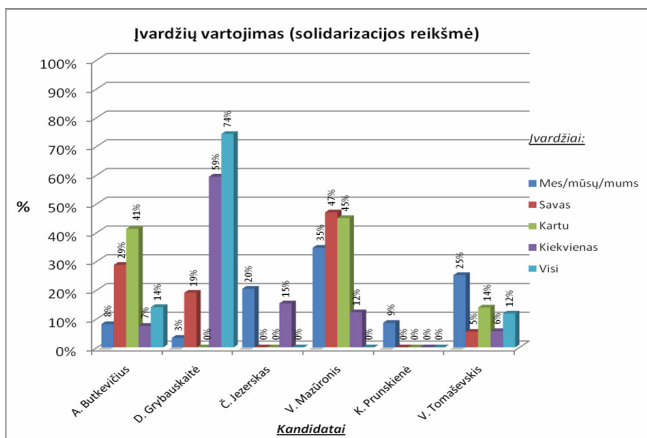
„Mes jau nemažai nuveikėme **kartu**, vykdomė bendrus projektus, **kartu** pasisakome vienu ar kitu klausimu ES lygmeniu, tačiau, mano manymu, mūsų bendradarbiavimo galimybės yra žymiai platesnės ir mes privalome ieškoti kelių jomis pasinaudoti“ (V. Tomaševskis).

„**Kartu** mes sukursime valstybę, kurioje tvarka ir teisingumas bus esminės vertybės, kertiniai mūsų valstybę laikantys akmenys“ (V. Mazuronis).

1. 4. Apibendrinamieji teigiamieji įvardžiai **kiekvienas** (59 proc.) ir **visi** (74 proc.) daugiausia vartojami D. Grybauskaitės tekstuose, kartu siekiant pabrėžti bendrą kiekvieno žmogaus teisę ar atsakomybę (žr. 1 pav.):

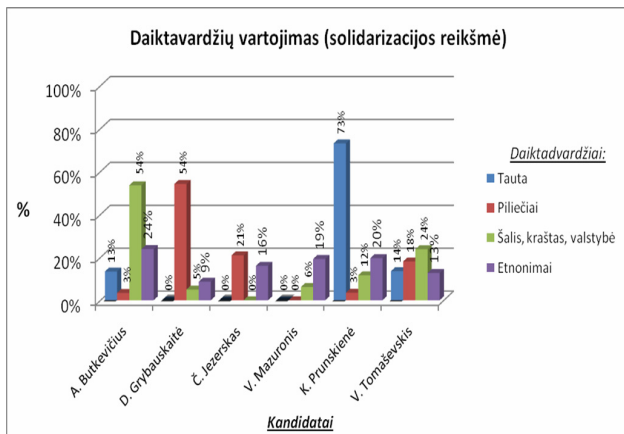
„Teisę mokytis turi **kiekvienas**“ (D. Grybauskaitė).

„Valstybės tikslas – užtikrinti socialinį saugumą **visiems**“ (D. Grybauskaitė).

1 pav. Įvardžių vartojimas.

2. Politikų kalbose vartojami tokie bendrumo reikšmę turintys **daiktavardžiai**: **etnonimai** *Lietuva ir lietuviai*, A. Butkevičiaus (54 proc.), V. Tomaševskio (24 proc.), D. Prunskienės (12 proc.) kalbose palyginti dažni **šalis, kraštas** ir **valstybė**; daiktavardis **tauta**, dažniau vartojamas K. Prunskienės (73 proc.), kiek rečiau – V. Tomaševskio (14 proc.) ir A. Butkevičiaus (13 proc.); **piliētis** dažniausiai vartojamas D. Grybauskaitės tekstuose (54 proc.) (žr. 2 pav.).

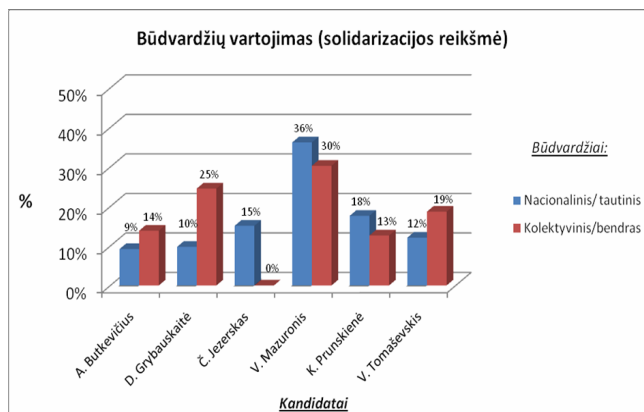
2 pav. Daiktavardžių vartoseną.

„Retas kuris suabejoja mūsų sienų ar viso **krašto saugumu**“ (K. Prunskienė).

„Ekonomikos nuosmukis gali dar labiau susilpninti šios svarbios **tautai** srities finansinę būklę ne tik dėl skurdoko biudžetinio finansavimo, bet ir dėl to, kad smunkantis verslas neišvengiamai mažins savo paramą kultūrai bei sportui“ (K. Prunskienė).

„Saugumas – pirmoji valstybės pareiga **piliēčiui**“ (D. Grybauskaitė).

3. Politikų programose dažniau vartojami šie bendrumą žymintys būdvardžiai: **nacionalinis, tautinis, kolektyvinis, bendras** (žr. 3 pav.).

3 pav. Būdvardžių vartoseną.

Būdvardžiai **tautinis** ir **nacionalinis** yra absoliutieji sinonimai, kurių tekste išryškėjantis skirtingas junglumas rodo jų reikšmės atspalvius. Būdvardį **tautinis** V. Mazuronis ir V. Tomaševskis vartoja kalbėdami daugiausiai apie tautines mažumas, o K. Prunskienė – apie visai tautai aktualius dalykus:

„Reikalausiu, kad būtų sudarytos reikiamos sąlygos **tautiniams mažumoms** priklausantiems asmenims plėtoti savo kultūrą, išlaikyti savo religiją, tradicijas, papročius“ (V. Mazuronis).

„Finansiniai ištekliai, skirti kultūrai ir sportui bei **tautiniam** paveldui turėtų būti vertinami ne kaip valstybės išlaidos, o kaip investicijos į žmogų, jo kultūrą“ (K. Prunskienė).

Būdvardis **nacionalinis** kandidatų paprastai siejamas su saugumu ir interesais:

„Šiandien vis labiau reikia rūpintis **nacionaliniu saugumu** plačiąja prasme“ (K. Prunskienė).

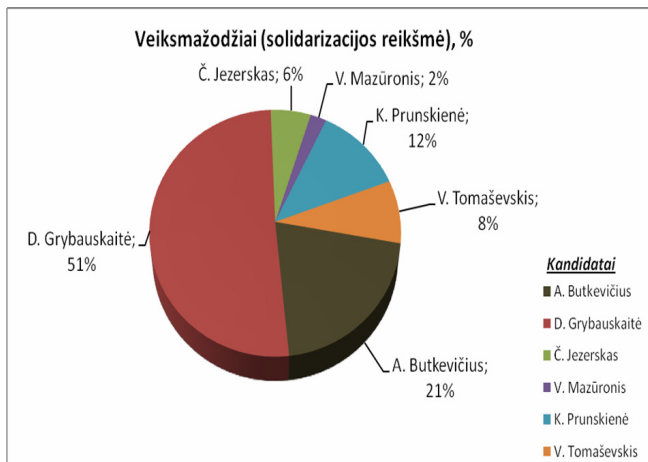
„Lietuvos **nacionaliniai interesai** sutampa su ES šalių ir kitų demokratinių valstybių pastangomis siekti efektyvesnės ES bei kitų demokratinių šalių sąveikos, sprendžiant teisingesnės pasaulio raidos problemas“ (A. Butkevičius).

Semantiškai panašius būdvardžius **kolektyvinis** ir **bendras** dažniausiai vartoja V. Mazuronis (30 proc.) ir D. Grybauskaitė (25 proc.):

„Lietuva aktyviai dalyvaus Europos Sąjungos veikloje ieškant **bendrų** sprendimų su kitomis šalimis, ypač užsienio politikos srityje“ (V. Mazuronis).

„Valstybės ekonominės veiklos tikslas – **bendras** visuomenės interesas, piliēčių gerovė ir ekonominis saugumas“ (D. Grybauskaitė).

4. Solidarumo su rinkėjais intencija ir politikų komunikaciniai ketinimai aiškiai atskleidžiami **veiksmažodžiais**. Solidarumą, veikimą išvien žymi daugiskaitos pirmojo asmens veiksmažodžių formos, daugiausia vartotos D. Grybauskaitės tekstuose (51 proc.) (žr. 4 pav.).

4 pav. Veiksmažodžių, žyminčių solidarumo su rinkėjais intenciją, vartoseną.

Išanalizavus kandidatų programas paaiškėjo, kad kiekvienas politikas vartoja skirtingų laikų ir reikšmių veiksmažodžius. A. Butkevičius renkasi būtojo kartinio laiko veiksmažodžių formas, žyminčias praeityje nugalėtas kliūtis, įveiktus sunkumus: **sugebėjome, pergyvenome, kūrėme, atkūrėme, statėme, įveikėme**:

„**Pergyvenome** karus, tremtis, kartu **kūrėme** ir **atkūrėme**, kartu **statėme**, kas buvo sugriauta, turėdami viltį, kad kada nors galėsime didžiūotis, kad gyvename laisvoje, demokratinėje ir turtingoje šalyje.“

V. Tomaševskis vartoja esamojo laiko veiksmažodžių formas, kuriais siekiama komunikacinių tikslų – konstatuoti politikų ir rinkėjų esamą bendrumą, vienybę, kitaip sakant, realizuojamas konstatavimo (informacijos) aktas, kuris suprantamas kaip „gryna informacija, be persvajijos“ (plg. Župerka, 2008, p.45): **esame, prisimename, džiaugiamės**:

„**Esame** viena tauta, viena kultūra (nors ir labai įvairiapalvė) viena istorija ir niekam daugiau visame pasaulyje taip nerūpi Lietuva, jos socialinis ekonominis stabilumas ir klestėjimas, kaip mums su Jumis.“

D. Grybauskaitė, skirtingai nuo kitų kandidatų, dažniau vartoja būsimojo laiko veiksmažodžių formas, reiškiančias numatomą (Biber, Conrad, 2009, p.79) fizinį materialinį veiksmą, kuriuo bus iš naujo sukuriamas rezultatas – išvengta kliūčių, nugalėti priešai, įveikti sunkumai, kitaip sakant, reiškiamas garantijos mikroaktas: **išsklaidysime, atkursime, atremsime, užkardysime, apginsime**. Taip implikuojami būsimi pokyčiai, įvyksiantys kandidatėi tapus prezidentė:

„Tik taip **išsklaidysime** nepasitikėjimo ir įtarimų atmosferą, **atkursime** žmonių pasitikėjimą visuomene, valstybės institucijomis ir bendrapiliečiais. Tik viešumu **užkardysime** korupcinius sandorius, **apginsime** sąžiningą verslą ir vartotojus nuo oligarchinių darinių diktato. Tik taip **atremsime** sunkmečio iššūkius ir **paklosime** tvarius pamatus ūkio plėtrai.“

Kandidatės K. Prunskienės programai būdingos tariamosios nuosakos veiksmažodžių formos: **pakreiptume, mažintume, paliktumėme**, kuriomis žymimas siekiamas tikslas, bet skirtingai nuo D. Grybauskaitės vartojamų būsimojo laiko formų, jomis neteikiama garantijos, kad tikslas bus pasiektas, o realizuojama optatyvinė reikšmė, žyminti norą, pageidavimą, troškimą, kad veiksmas vyktų:

„2009 m. pagal įsipareigojimą **ES turėtume** sustabdyti pasukutinį Ignalinos AE reaktorių. Prireiks daug pastangų, kad sustabdę šį žlugdymo procesą, vėl **pakreiptume** kaimo ir maisto sektoriaus raidą augimo ir stiprėjimo linkme. Turime valdyti savo šalį, dirbti ir gyventi joje taip, **kad** aplinką, kurioje gyvename, šalies ekologinę būklę ateities kartoms **paliktumėme** geresnę negu mes joje gyvename dabar.“

Kandidatų tekstuose vartojami esamojo laiko daugiskaitos pirmojo asmens modaliniai veiksmažodžiai, žymintys bendrą politikų ir rinkėjų būtinybę (Biber, Conrad, 2009, p.79) (**turime, privalome**) ar galimybę (Biber, Conrad, 2009, p.79) (**galime**) atlikti bendratimi įvardytą veiksmą. Būtinybę žyminčių modalinių veiksmažodžių **turėti** paprastai vartoja A. Butkevičius ir V. Tomaševskis, o **privalėti** renkasi V. Tomaševskis:

„**Turime** užtikrinti savo valstybės saugumą, stiprindami stabilią pilietišką visuomenę“ (A. Butkevičius).

„Šūkį „Jokios tolerancijos korupcijai!“ mes **privalome** taisyti pradėdami nuo asmenų vykdančių valdžią, politikų, valdininkų, verslo atstovų“ (V. Tomaševskis).

„**Turime** mąstyti lokaliai, o veikti globaliai – visų ir kiekvieno naudai“ (V. Tomaševskis).

Modalinis veiksmažodis **galėti** pretendentų vartojamas palyginti retai:

„Šiandien **galime** džiaugtis gerėjančiais būstais, gražia aplinka, gyvenimo patogumais“ (A. Butkevičius).

„Kurdami vidinį valstybės gebėjimą keistis, mes **galime** paversti ją konkurencingesne“ (Č. Ježerskis).

Apibendrinimas

Solidarumo taktika pasirenkama kaip viena iš persvajijos kūrimo priemonių. Parinkus tinkamą kodą, galima pasiekti norimą komunikacinį tikslą, šiuo atveju, įtikinti rinkėjus balsuoti už pretendentą į prezidento postą.

Išanalizavus solidarumo taktiką žyminčias kalbos priemonės politiniame diskurse, nustatyta, kad ji gali būti realizuojama kalbos priemonėmis, kurioms būdingi bendrieji semantiniai komponentai „bendrumas“, „draugė“, „telkimas“, „vienybė“, „bendros vertybės“, „bendros normos“. Ryškiausiai solidarumo komponentas atsiskleidžia, kai politiniame diskurse vartojamos asmeninių įvardžių ir veiksmažodžių daugiskaitos pirmojo asmens formos. Dažniausiai solidarumo intenciją žyminčių veiksmažodžių (51 proc.) ir įvardžių **visi** (74 proc.), **kiekvienas** (59 proc.) vartoja D. Grybauskaitė. Pažymėtina, kad solidarumo funkcijai aktuali veiksmažodžio laiko kategorijos raiška. Nustatyta, kad rinkimuose nelaimėję pretendentai, pvz., A. Butkevičius dažniau renkasi būtojo kartinio laiko veiksmažodžių formas, žyminčias praeityje nugalėtas kliūtis, įveiktus sunkumus, V. Tomaševskis dažniau vartoja esamojo laiko veiksmažodžių formas, kuriomis konsta-

tuojamas politikų ir rinkėjų bendrumas, suprantamas kaip gryna informacija, be persvajijos, K. Prunskienės programai būdingos tariamosios nuosakos veiksmožodžių formos, kuriomis žymimas siekiamas tikslas, bet neteikiama garantijos, kad tikslas bus pasiektas, o D. Grybauskaitė, skirtingai nuo kitų kandidatų, dažniau vartoja būsi-mojo laiko veiksmožodžių formas, kuriomis reiškiamas garantijos mikroaktas, kad bus išvengta kliūčių, nugalėti priešai, įveikti sunkumai. Taip implikuotai suteikiama garantija, kad būsiami pokyčiai įvyks, kandidatėi tapus prezidentė.

Palyginus solidarumo taktiką reiškiančių kalbos priemonių vartojimo dažnumą, paaiškėjo, kad dažniausiai solidarumas su rinkėjais buvo kuriamas rinkimuose laimėjusios D. Grybauskaitės politiniame diskurse.

Literatūra

1. Biber, D., Conrad, S., 2009. Register, Genre and Style. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Gaivenis, K., Keinys, S., 1990. Kalbotyros terminų žodynas. Kaunas: Šviesa.
3. Yule, G., 1997. Pragmatics. Oxford: Oxford University Press.
4. Marcinkevičienė, R., 2008. Žanro ribos ir paribiai: spaudos patirtys. Vilnius: Versus aureus.
5. Župerka, K., 2008. Reklamos tekstas: pragmatika, stilius, kalba. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla.

Saulė Juzelėnienė, Rita Baranauskienė

Political Discourse: Expression of the Solidarity Strategy

Summary

The article aims at investigating the tactics of solidarity in political discourse. The texts of the Election Programmes of the candidates, that took part in the 2009 Lithuanian presidential election, have been analysed (A. Butkevičius, D. Grybauskaitė, Č. Jezerkas, V. Mazuronis, K. Prunskienė and V. Tomaševski). The principles of the pragmatic linguistics research have been applied for the analysis. Solidarity is understood as a certain communication tactics, a tool that may consist of various registers. The success of a communicative goal depends on the choice of these registers. The study reveals that the two grammatical categories, such as pronouns and verbs, especially the category of tense, are the most effective linguistic registers. It is noted that unsuccessful candidates, for example A. Butkevičius, relies on the use of past tense verbs, speaking of the obstacles and difficulties which were overcome in the past. V. Tomaševski often uses present tense verb forms, which is rather pure information without persuasion. K. Prunskienė often uses subjunctive mood and conditional verb forms, identifying the desired goal, without giving guarantees it will ever be achieved. D. Grybauskaitė (the candidate that has been elected), unlike the other candidates often uses the future tense verb forms, indicating the physical material process that will result after the candidate is being elected: the obstacles will be overcome, the enemies will be defeated, in other words, the guarantee is expressed by using speech acts. Thus, it may be stated that the future tense verbs imply as well as give assertions and guarantee that the future developments will take place as the candidate becomes the president.

Straipsnis įteiktas 2011 02
Parengtas spaudai 2011 11

Apie autores

Saulė Juzelėnienė, doc. dr. Kauno technologijos universitetas, Humanitarinių mokslų fakultetas, Kalbotyros katedra.

Mokslinių interesų sritys: kognityvinė lingvistika, semantika, pragmatika, reklamos semiotika.

Adresas: Gedimino g. 43, Kaunas, Lietuva.

El. paštas: juzeleniene@gmail.com

Rita Baranauskienė doc. dr. Vilniaus universitetas, Kauno humanitarinis fakultetas, Lietuvių filologijos katedra.

Mokslinių interesų sritys: sintaksė, sintaksinė semantika, funkcinė gramatika, stilistika.

Adresas: Muitinės g. 8, Kaunas, Lietuva.

El. paštas: baranauskienė.rita@gmail.com

6. Самарина, И. В., 2006. Коммуникативные стратегии «создание круга чужих» и «создание круга своих» в политической коммуникации (прагмалингвистический аспект). Диссертация. Ростов: Ростовский государственный педагогический университет.

Šaltiniai

1. Asanavičiūtė, I., 2010. Solidarumo komunikacinės strategijos raiška politiniame diskurse (nepublikuotos magistro tezės), Kauno technologijos universitetas.
2. Jezerkas, Č., 2009. Principinės programinės nuostatos. Prieiga internete: <http://www.uzjezerska.lt/programa/>, [žiūrėta 2011 01 10].
3. Kandidatės į LR Prezidentus Dalios Grybauskaitės programinės nuostatos (2009). Prieiga internete: <http://www.lrpresidentas.lt/?q=lt/node/58> [žiūrėta 2011-01-10].
4. Kandidatės į LR Prezidentus prof. Kazimieros Danutės Prunskienės programinės nuostatos (2009). Prieiga internete: http://www.prunskiene.lt/lt/index.php?option=com_content&view=article&id=285&Itemid=78, [žiūrėta 2011-01-10].
5. Kandidato į LR Prezidento postą Algirdo Butkevičiaus rinkimų programa, (2009). Prieiga internete: <http://www.lsdpl.lt/lt/straipsniai/33-lr-prezidento-rinkimai.html>. [žiūrėta 201-01-10].
6. Kandidato į LR prezidentus Valdemaro Tomaševskio rinkiminė programa, (2009). Prieiga internete: <http://www.vtomasevski.lt/rinkim.php>. [žiūrėta 201-01-10].
7. Valentino Mazuronio 2009 metų Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimų Programa. Prieiga internete: <http://www.politikosaktualijos.lt/2009/05/15/valentino-mazuronio-2009-metu-lietuvos-respublikos-prezidento-rinkimu-programa-2/> [žiūrėta 2011 01 10].